

TRĪS BĒRNU LUDZIŅAS

1. Brigaderes „Zvanu meitenes“
2. Birznieka-Upīša „Pātaga“
3. Brigaderes „Plūmes“

Jāņa Grīna
drāmatizējumi

RĪGĀ, 1934
VALTERA UN RAPAS AKC. SAB. IZDEVUMS

~~L 3272~~

TRĪS BĒRNU LUDZIŅAS

1. Brigaderes „Zvanu meitenes“
2. Birznieka-Upīša „Pātaga“
3. Brigaderes „Plūmes“

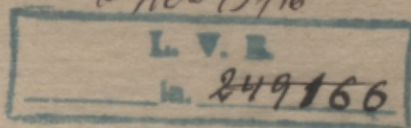
JĀŅA GRĪNA
drāmatizējumi

1 9 3 4.

VALTERA & RAPAS AKC. SAB. IZDEVUMS

0310045716

1953

LA
4167

iesplests «Liepājas Burtniecā»
Valdemārielā Nr. 37, tel. 20581

Zvanu meitenes

2 ainas pēc A. Brigaderes stāsta.

Personas:

Bagāta kundze.

Irēne
Rozīte
Valters } viņas bērni.
Erichs }

Puriniete, šuvēja, atraitne.

Jānītis, viņas dēliņš.

Zvanu meitenes.

PIRMĀ AINA.

Greznis salons ar mīkstām mēbelēm. Ziemas-svētku pavakare. Irēne ar prāvu lelli, Rozīte, Erichs.

Irēne

(Atsēstas ar lelli — katra savā divāna stūrī, kā divas dāmas. Rokā tai lornjons, t. i. lineāls ar caurumu galā. Lelle būtu Rozītes māte. Irēne bieži lec augšā un sēstas: suflē māšīnai, runā par sevi, par lelli). Sveiki, sveiki, Vinklera kundze! Tas ļoti labi, ka esat atkal vesela. Es jau nācu raudzīt...

Rozīte

(Rīkojas māšīnas mācīta un bīdīta. Izieņ pa durvīm, tad nāk iekšā. Kņiksē Irēnei kā viešņai). Laiņņi jūs sveicinu, svešā kundze!

Irēne

(Noskata ienācēju caur lornjonu. Lellei) Ā, tā jūsu jaunākā meita, Vinklera kundze! Cik veca?

Ā, glīts bērns! Vai viņa ir arī rātņa? (*Kad lelle
klusē, Irēne uzlec augšā, aizlien aiz divāna, lellei aiz
muguras un runā grozītā balsī*). Viņa ir ļoti, ļoti
nerātņa. Katru dienu es viņu peru. Un stādu kaktā.
Un atstāju bez saldā ēdiena.

Rozīte

(*Sāk skali markēt raudāšanu*)

Irēne

(*Sagrābj to pie rokas*). Kuš, kuš, te tak nedrīkst! Tad es tūliņ saukšu bonni, lai tevi ved bērnu istabā.

Rozīte

(*Sabijusies*). Tad es vairs neraudāšu.

Irēne

(*Bīda to uz priekšu*). Ej nu tālāk, ej pie citām dāmām. (*Pie galda, uz kuŗa saldumu trauks, var būt arī kāda lelle*). Vai gribi, bērns, saldumu? Še. Nem visu vāzi. Un aiznes savai mā sai ar'. Pag'! Aiznes savai mā sai šokolādi.

Rozīte

Es nemaz negribu šokolādi, — marmelādi gribu.

Irēne

Bērni nemaz nedrīkst runāt, vai tu to zini! Kad liele ko saka, tad bērni nedrīkst runāt starpā.

Rozīte

Tad es atkal negribu būt bērns. Nu es ar' gribu būt dāma.

Irēne

Tam tu esi vēl pārāk mulķe.

Rozīte

Bet kas tad tu esi, ko? Valters saka, ka tu esot dumja kā zoss.

Irēne

Ak tu nejauce, tu! Valters viņdien tevī nosauca par raganu. Edz kāds tavs Valters. Ej tu nost! Man tevis nevajag. Ērichs tagad būs mans bērns. Ērich! Kur ir Ērichs?

Rozīte

Lūk, kur viņš gul.

Irēne

Ko tu tur lūri, Ērich?

Ērichs

(Gulējis uz grīdsegas garšlaukus, ar degunu pie durvju apakšas. Pacel galvu). Zinat, skuķes, te smaržo pēc ziemassvētkiem! (Irēne un Rozīte pieskrien klāt un arī lūr pie durvju apakšas).

Irēne

Nekā redzēt.

Ērichs

(Celdamies, bēdīgi). Ziemassvētki nāk mūsmājā, un mēs nedrīkstam redzēt, kā tie ienāk.

Rozīte

Lielie gan redz.

Irēne

Mamma teica: kurš būšot zinkārīgs, tam vēlāk būšot jāraud. Kad skanēšot zvaniņš, tad nerātnus bērnus iekšā nelaidiņot.

Ērichs

(Klusi). Nu drīz zvanīs.

Irēne

Muļķa puīka, ko tu gan domā. Mēs tak vēl nesam pusdienas ēduši. Papriekšu pārbrauks paps,

tad vecmāmiņa, tad paliks tumšs, mums apgērbs
baltas brēbes, un tad tikai zvanīs. Tas vēl būs ilgi,
ilgi, ilgi.

Rozīte

Kā tu to zini?

Irēne

Kas tur ko nezināt. Būs tāpat kā pērn.

Erichs

Un tad tik zvanīs Kristus bērniņš!

Rozīte

Nemaz! Kristus bērniņš! Annas jaunkundze
zvanīs.

Irēne

Annas jaunkundze gan nezvanīs.

Rozīte

Tad mamma!

Irēne

Mamma ar' nē. Paps. Es pērn labi redzēju:
starp eglītes zariem stāvēja paps un zvanija.

Erichs

Bet es atkal redzēju, ka bij Kristus bērniņš. Ga-
rā baltā mētelī un zvaigznes galvā!

Irēne

(*Piegrūzdama Rozei*). Nu redzi, cik viņš vēl
mulķītis.

Rozīte

Māsiņ, tagad es būšu mamma un tu — bērns!
Dod man savu Lollīti! Jā?

Irēne

Ej nu ej. Kā tad mamma var būt mazāka par savu bērnu! Un Lollīti ar' nedodu, — viņa ir piekususi.

Rozīte

Pagaidi tik, kad mana Lula atbrauks no ārzemēm. Tad viņa būs daudz, daudz, daudz skaistāka nekā tava, nekā visas tavas lelles!

Irēne

No ārzemēm! Smiekls nāk! Tavas ārzemes ir veikalā pie Fīrekes, — tur to nodeva izlāpīt!

Rozīte

(Aizkarta). Ārzemēs! Ir gan ārzemēs! Mamma pati teica.

Irēne

Bet es dzirdēju, ka mamma teica: Annas jaunkundze aizejat pie Fīrekes un apklausaities, vai Rozes lelle ir jau apgērbta un izlāpīta. Pē, izlāpīta lelle. Izlāpīta, izlāpīta, izlāpīta lelle! *(Rozīte aizdusmām un nevarības sāk raudāt un krīt Irēnei ar dūrēm virsū. Erīchs iet viņai palīgā. Irēne paķet no galda albumu un ar to aizsargājas. Tad noiet to zemē un izskrien ārā. Mazie ar visu svaru krīt durvīs, bet tās neveras. Rozīte ierauga uz grīdas Irēnes lellī, laimīga to paņem un spiež brālīti spēlētīs).*

Rozīte

(Ietin brālīti kādā lepnā galdsegā un nogulda uz zofaja kā slimnieku. Runā par sevi un par lellī, pēdējo tad arvien paceldama un grozīdama). Vai tas jūsu jaunākais bērns?

Rozīte-lelle

Ak jā, mans maziņais! Viņam pašlaik ir šarlachs.

Rozīte

Cik jums ir bērnu?

Rozīte-Ielle

Tas man desmitaļš.

Rozīte

Bet man (*padomājusi*) ir piecdesmit septiņi. Mana jaunākā ir ļoti apdāvināta. Viņa spēlē divdesmit klavieres.

Ērihs

(*Apnicis*). Es negribu vairs gulēt. (*Mēģina atsabināties*).

Rozīte

(*Pieskrien tam klāt*). Tev ir jāguļ. Bērns, bērns, tu tak vari saaukstēties. Tev ir piecdesmit gradu. Pag, es tev izmērīšu temperatūru! (*Paķer no galda spalvaskātu un iegrūž Ēricham padusē*). Tev ir simts gradu karstuma!

Ērihs

(*Spārdīdamies rokām un kājām*). Bet es negribu gulēt!

Rozīte

Ak tu nelaime, nelaime! Redz, kāds bērns! (*Izmisusi lauza rokas*).

Irēne

(*Nemanot ienākusi ar Jānīti pie rokas*). Bet redzat, kas man!

Rozīte

Vai, Ire, kur tu to ņēmi?

Irēne

Vai tad tu nezini? Tas ir mūsu šuvējas Puri-
nietes puika.

Rozīte

(*Satvērusi Jāniti aiz rokas*). Kā tevi sauc?

Jānītis

(*Ļoti bailīgs, gribētu aizmukt, pēc britiņa*).
Jānītis.

Rozīte

Vai, kāds jocīgs! Tas ir labi. Es ar viņu spēlēšos.

Irēne

Tas tik vēl trūka! Es viņu atradu un atvedu šurp, un tu ar viņu spēlēsies!

Rozīte

Bet tu esi viņam par lielu! Tik lieli bērni nespēlējas ar tik maziem.

Irēne

Bet es viņu atradu un atvedu šurp. Viņš pieder man! (*Abas viegli rausta Jāniti katra uz savu pusi*).

Valters

(*Ienākdams ar lielu grāmatu rokā*). Rāmi, bērni, kas te notiek? Rāmi! Ja būsit rātni, es jums parādīšu.

Erichs

Ko tu mums rādīsi?

Valters

Bildes, skaistas bildes.

Erichs

Jā, jā, bildes, rādi, rādi! (*Bērni saklūp ap Valteru, Jānītis lēnām virzās uz durvīm*).

Rozīte

(*Pamana un noķer*). Nē, kurp tu iesi? Tu neiesi nekurp. Nāc tu ar skatīties bildes. Nāc sēdi man klēpī.

Irēne

Lai viņš nāk man klēpī. Tu esi par daudz maza.

Rozīte

Es esmu liela diezgan. Un viņš sēdēs pie manis. Un tev tak ir tava lelle.

Irēne

Še tev mana lelle!

Rozīte

Es negribu. Fui! Tava lelle ir nedzīva. Un nejauka, nejauka, nejauka!

Valters

(*Uzsīt ar dūrī uz galda*). Vai būsīt mierā?! Ja nemitēsities, es tūlīt iešu projām. Ire, atstāj viņai to puiku! (*Rāda bildes*).

Irēne

(*Neapmierināta, ka māsa dabūjusi virsroku, sāk jaukt un plosīt grāmatas lapas*).

Valters

Esi rātna, Irēne, — man nu ir diezgan.

Irēne

Nerādi to bilžu! Domā, mums vajadzīgs tavu garlaicīgo bilžu! (*Aizsīt grāmatu*). Bērni, kam žēl viņa garlaicīgo bilžu? Man nē.

Erichs

Man arī nē.

Valters

Viegli iesit Irēnei ar grāmatu, tā klie dz, un Valters sabijies aiziet).

Irēne

(Sasizdama plaukstas). Bērnī, vai zināt ko, spēlēsim ragūtiņas.

Visi

Jā, jā!

Irēne

Nāc lī dz, Rozīt. Un tu, Ērich, nāc un stāvi koridorā uz vakti. Bēt tu, Jānīt, gaidi te un esi rātns. *(Aiziet. Pēc brītiņa Irēne ar Rozīti atnes gaŗo un gludo pletējamo dēli).*

Rozīte

Tas bija tik ātri kā zibens. *(Dēli viņi noliek slīpi, ar vienu galu uz dīvāna. Tā kā kalns iznācis par zemu, tad to sakrauj augstāku no spilveniem, albūmiem, lielām grāmatām. Irēne pirmā tupus nolaižās no kalna. Visi gaida savu kārtu, mūņājas, sit plaukstas).*

Irēne

Bet uz ragūtiņām vajag braukt pa diviem.

Ērichs

Pa diviem, pa diviem!

Roze

Bet mums nemaz nav ragūtiņu!

Ērichs

Tagad mana reize!

Irēne

Tas labi, tad brauciet jūs pirmie. Abi kopā.

Ērichs

Jā, jā, bet mums nav ragutiņu!

Irēne

(Pakeļ galdsegu, ievīsta tanī abus mazos, kad laiž valā, tie izjūk un novelas katrs uz savu pusi zemē. Sabijušies. Tad atskan skaļi Jāniša smiekli. Jānītis ar galvu tepikī, rumpis uz dēla).

Roze

(Smiedamās). Cik viņš ir jocīgs!

Ērichs

Urrā!

Jānītis

Urrā! *(Visi kliedz. Reizē atsprāgst abējās durvis. Vienās parādās mājas kundze, barga. Ierauga otrās durvīs šuvēju un drusku apvaldās).*

Kundze

Ko tas nozīmē?

Puriniete

(Otrās durvīs, ar šuvekli rokā). Piedodiet, kundze! Es nezināju. Viņš bez manas ziņas... Man nebija kur viņu atstāt mājās. Svētku sestdiena. Visiem darba... neviens negrib pieņemt. Bet nu es pārskriešu, pārvedīšu viņu mājās, te viņš pa kājām...

Kundze

Labāki ir. Un jūs! Uzposiet istabu! Ka būtu atkal viss kārtībā. Fui! Tirie mežoņi! Kā zemieku bērni!

Irēne

(Kā mātes milule klusē).

Rozīte

Jānītis nav vainīgs! Ire un mēs — mēs paši,
bet Jānītis nav vainīgs!

Ērichs

Jānītis nav vainīgs.

Kundze

(*Aiziet ātri aizcirdama durvis*).

Puriniete

(*Saņem Jānīti pie rokas un ved projām*).

Rozīte

Vai, Purīņa kundze, ļaujiet tak! Jānīti, teic tak
ardievu! Še, Jānīt, še tev mantiņa! (*Izvelk no ka-
batas un iedod mazu mazu melnu kastīti. Nobučo
Jānīti*). Citā reizē tu atkal atnāc! (*Puriniete aiz-
ved puisēnu, Rozīte, Ērichs un Irēne to pavada līdz
durvīm*).

Piekšgars.

OTRĀ AINA.

*Nabadzīga Purinietes istabiņa. Vāja gaisma.
Tukšs. Tad ienāk Puriniete ar Jānīti. Tas bez mē-
telīša, ar lielu lakatu pār galvu un krūtīņām.*

Puriniete

(*Ieved Jānīti un atgērbj*). Esi nu rātns un nerau-
di. Es drīz pārnākšu. Un kaimiņiene ir tepat bla-
kus. Bet es jau drīz pārnākšu. Un tad es pārnesī-
šu savam bērnam... Ko t' es pārnesīšu savam bēr-
nam, nu?

Jānītis

Zelta riekstiņus un taurīti.

Puriniete

Un cepeti, gardu baltmaizi ar ogām.

Jānītis

Un eglīti. Lielu lielu eglīti ar zvaigznēm!

Puriniete

Pārnesīšu, pārnesīšu. (*Nogulda Jānīti, apvieksta un midzinādama lēnām deklamē Aspāzijas «Circe-nīša ziemassvētkus»*):

Dzied circenītis aizkrāsne,
Nāc, puisīt, mātes azotē.
Ak, neprasi, nav maizītes, —
Skat, skat, kur laukā zvaigznītes!

Lai citiem riekstiņš, pīrādziņš,
Mums, lūk, tur logā mēnestiņš.
Tāds mīļš, balts, apaļš mēnestiņš!
Tik spoži citiem nespīd viņš.

Beidz raudāt, puisīt, rimsti nu,
Klaus' ko es tevīm stāstīšu:
Mēs runci ratos iejūgsim,
Uz mēnestiņu nobrauksim!

Būs runcim zelta pelītes,
Bet tev būs spožas spēlītes.
Tur dos tev sidrabplintīti,
Un vēl ar zelta gailīti!

Pie sāniem būs tev zobentiņš
Un rokā sarkans karodziņš.
Miedz, puisīt, iemiedz azotē
Kā circenītis aizkrāsne.

Tā, guli nu, puisīt, kamēr pārņākšu. (*Nokārto visu, lēnām uz pirkstgaliem uzceļas un aiziet, atskatīdamās*).

(*Bridi tumsš. Tad lēnām rodas un plūst gaisma no vīniem skatuves sāniem, arvienu stiprāka. Parādās Zvanu meitenes — baltos apģērbos, ar lieliem lilijveidīgiem baltiem zvaniem rokās. Lēnām*

tās tuvojas Jāniša gultiņai un apstāj ap to. Priekšējās meitenēs var pazīt Rozīti un Irēni. Meitenes dzied pārs pantiņus no dziesmas «Jūs, bērniņi, nāciet»).

Jānītis

(Piecelas gultiņā sēdus, gaismā labi saredzams).

Rozīte

Jānīt, nāc mums līdz! Tur visiem vietas diezgan.

Jānītis

Uz kuriem jūs iesīt?

Rozīte

Mēs iesim uz Betlēmes zvaigzni. Pie Kristus bērniņa...

Jānītis

Jā, jā! Es ar', es ar'! Mīlās māsiņas, nemiet mani līdz. Šeit ir tik tumšs un auksts. (Meitenes ceļ Jānīti itkā uz nešanu. Dziedot viņām «Jūs, bērniņi, nāciet» tālāko pantu, gaisma lēnām nodziest. Pauze. Tad iedegās lampiņa. Pie galdiņa stāv Puriniete. Viņai priekšā pudelē uz galda iesprausts egles zars ar divām svecītēm. Rokā svārciņi Jānītim kā svētku dāvana).

Puriniete

Jānīt, skaties šurp!

Jānītis

(Skatās, smaida). Māmiņ, kur jaukums? Kur Zvanu meitenes?

Puriniete

Vai tu nemaz nepriecājies?

Jānītis

Kur Rozīte? Māmiņ, es biju...

Puriniete

Tu sapņoji, mīlīt.

Jānītis

Māmiņ, es tevi nemainu pret visu to jaukumu.
Mīlo māmiņ!..

(Priekšskars).

Pātaga

(Pēc Birznieka-Upīša stāsta).

Personas:

Dāvis, kalpa zēns Kraukļos.

Andrejs, jauns kalps.

Mīkelis, deputāta kalps.

Mīkelene, viņa sieva.

Līzele, viņa meitene.

Notiek Kraukļu māju kalpu galā, ziemas vakarā. Istabas vidū saimes galds! Gar sienu Andreja gulta, gar otru sienu Dāvja lāviņa. Skapis un aizkari nodala Mīkeļa «galu». Liela krāsns.

Andrejs

(Kreklā un vestē, koka tupelēs, vij pātagas. Viņam priekšā pie sienas uz vadža linu grīstīte, bet blakām uz naglas — gatavās pātagas. Vidams svilpo kādu jautru tautas dziesmas meldīju).

Dāvis

(Sēd Andreja gultā, šūpo kājas un skatās. Brižam izvelk no kabatas alvas pogas, plombas, kādu karotes galvu un spēlējas). Kā tev pātagas iznāk tādas kā stīgas? Skan vien, kad atvēzējas.

Andrejs

Nu, kad neskan, tad nav nekāda pātaga.

Dāvis

Kas tad ir, ja ne pātaga?

Andrejs

Tad ir — aukla, uz kā var veļu izžaut, bet ne pātāga.

Dāvis

Muižas kučierim ir tāda, ar lunkanu kātu, laikam no niedres, ar ādas appinumu un dzeltenām podziņām. Ak, ar tādu gan būtu jauka braukšana!

Andrejs

Tas nav nekas. Šitās manas būs labu labās arī kadiķa kātā.

Dāvis

Es atceros, kad braucām uz mežu sausmalkā! Tu nu gan ar' proti. Nodžingst vien pa gaisu, un sniegs veļas no eglītēm... Vai tu man arī nevarētu vienā tādu novīt?

Andrejs

Ak tad gribas gan? Nu, viji pats.

Dāvis

Man neiznāk tāda skanīga. Es tavā vietā atkal novīšu lāpāmās auklas.

Andrejs

To jau man pilns skaits — visas desmit, katrā pa piecas acis. Pinekli lai visi divdesmit pieci.

Dāvis

Tad jau varēsī tūlīt visu saimniekam nodot.

Andrejs

Jānodod ir, — tad šī bēda no kakla nost. Tu jau arī no saimnieka pātāgu tā kā tā dabūsi, kad vajadzēs. Kur tad viņš viens ar tik daudz pātāgām brauks. Šitās pat šešas manas... (*Staiņa pātāgu, šmīkstina pa gaisu*).

Dāvis

Varēji gan man vienu novīt!

Andrejs

Nav ne linu vairs, ne vaļas. (*Uzkar novīto pātagu naglā pie citām*). Jāiet zirgus apkopt. (*Paņem no vadža svārkus un uzvelk tos. Svilpodams iziet*).

Dāvis

Pieiet pie pātagām, pamilinās ap tām. Tad pāriet pār istabu un paskatās aiz Mikelenes aizkariem, vai tur kāds nav. Atnāk uz pirkstgaliem atpakaļ un paņem vienu pātagu. Satin to ritenīti, mēģina aizbāzt aiz svārkjiem, aiz krekla. Pie durvīm troksnis. Dāvis steigšus pie savas lāviņas, paceļ maisiņu un pagrūž pātagu zem tā).

Līzele

(Ienāk no āra mātes puskažociņā, satinusies lielu lakatu ap galvu). Pū, pū! (*Pūš rokās, aizskrien aiz aizkariem, nomet tur lakatu un kažoku*). Dāvis pa to laiku sakārto klusām savu maisiņu. Līzele silda rokas pie krāsns). Tu, Dāvi, laikam sen kā meti mieru žagariem.

Dāvis

(*Nedrošs, bet dusmīgs*). Tādu žagaru kaudzi kā mūsejo jau viens pats cirtējs nevar noveikt. Nav jau pelavu kaudze kā tev!

Līzele

Kas tad tevi šodien nokaitinājis par tādu — Pūču Dāvi?! Nu izdusmo tad arī vēl vecajā gadā. Bet tad būs gan mums laimju liešana!

Dāvis

(*Atlaidies*). Pamaz mums būs alvas. (*Izvelk no kabatas savu krājumu*). Ja kāds no lielājiem apgādā...

Līzele

Zini, man saimniece apsolījusi divas salaustas
karotes. Un esot varen biezas.

Dāvis

Tad labi gan, tad gan.

*(Ienāk no āra Andrejs un Miķelis, drusku vēlāk
Miķelene. Dāvis kluss, raugās klonā).*

Miķelis

Ienākdams turpina stāstīt Andrejam)... Kras-
tiņos, kā tad — Krasitiņos. Un visi bijuši mājā, su-
ņi lai visi uz vakts... Rovis piekārts pilns gaļas bl-
jis, bet no rīta — tukšs. Tā jau domā, ka sazinā ar
kādu no mājnikiem, jo svešus vien suņi būtu rēju-
ši. Suņiem laikam atmetuši pa desu līkumam pār
klusuciešanu...

Miķelene

(Rokas sasīzdama). Ir gan tagad tā pasaule
— zog vai cits citam aci no pieres ārā.

Andrejs

Visa vaina: soda tāduš zagļus par maz, kad
kādu noķer. Nosēž kādu laiku cietumā, — tas vis...
Un kas tādā cietumā nekait: paēdis, padzēris, at-
pūšas siltumā, un tūkko ārā, zog atkal.

Dāvis

*(Bailīgs raujas pie malas; nodūris galvu brīžam
raugās caur pieri).*

Miķelis

Vajadzētu tādu sodu izdomāt, ka zaglis uz vi-
su mūžu to neaizmirstu; derētu to apzīmēt tā, ka
katrs no pirmā acu uzmetiena viņu tūlī pazītu.
Tad zinātu no tādiem izsargāties...

Andrejs

Gadās, ka kāds aiz bada un trūkuma paņem ko ēdamu, tad vēl tādu var pažēlot.

Miķelene

Labi nabadziņi, kas iztīra visu rovi un grib pārtikt no gaļas vien! *(Pauze)*.

Miķelis

Tad gribi tūlīt šovakar nodot vijamās nodevas?

Andrejs

Jā, jānodod ir tās paliekas. Grožus un virvi jau viņnedēļ nodevu, — prasīja jau.

Miķelene

Laikam gribi uz ziemassvētkiem jaunu cimdu un zeķu. Saimniecei ir, ir diezgan pieadīts. Tad uz pašiem svētkiem apmainīsities.

Andrejs

Kur man tā viena pātaga? *(Skatās zemē, uz citiem vadžiem un naglām, meklē gultā)*. Nav un nav! Vienas trūkst un trūkst. *(Meklē savā gultā)*.

Miķelis

Tad varbūt esi pārskaitījis. Gadās jau.

Andrejs

Nē, bija viss pusducis. Piecas bija vakar un šorīt, bet pirms zirgu barošanas pabeidzu sesto.

Miķelis

Tad nu gan. Bet kur tad šī varēja palikt? Neviens svešs te nav bijis.

Andrejs

Vadzi, Dāvi, lielo vīr, vai tu man neesi vienu pātagu nočiepis?

Dāvis

(*Nedroši*). Kādu pātagu? (*Redzēdams, ka Andrejs noliecas ar sērkokociņu zem gultas, paliek drošāks*). Kas par pātagu? Es nekā nezinu!

Andrejs

Kā tad nu tu uz reizi tāds neziņa palicis, ka pat nesaproti, kas par pātagu?! Nūle nesen plijies virsū, lai tev vienu dodot.

Dāvis

Kad es saku: neesmu ņēmis, tad arī neesmu!

Andrejs

(*Panākdams uz Dāvja pusi*). Tas, brāll, nav vis labi, ka sāc nagus palaist.

Dāvis

(*Sēd savā lāviņā, acis nodūris*).

Mikelis

Labi tas nav vis, Dāvi. Tu pats labi zini sakāmo vārdu: «ar adatu iesāk un ar zingu nobeidz.»

Mikelene

Ko nu visi tūliņ brūkat virsū! Varbūt zēns nemaz nav vainīgs... Atceries, Dāvi, labi, vai varbūt pātaga nepalika pie tevis, kad prasīji Andrejam, lai viņš tev to dod?

Dāvis

(*Pēc laba brīža*). Nē! Es jau pat rokās nepaņēmu. Andrejs to uzkāra pie citām uz naglas.

Andrejs

(*Pēc brīža*). Un no naglas pātaga pati nokāpa un aizbēga!

Mikelene

Kas nu nieka pātagas dēļ tik daudz ko runāt un uzbudināties. Cik nu tur darba novīt jaunū...

Mikelis

Nē, tā vis nevar to lietu nemt. Mēs te dzīvojam visi vienā istabā. Nekas mums nav aizslēgts, un ja jau sāk kaut vismazākais nieciņš zust, tad vairs nekas nav drošs. Šodien pātaga, rīt cita lieta, parīt nauda...

Andrejs

Ja tāds cilvēks ir mūsu starpā, tad viņš te nav ilgāki ciešams.

Mikelis

Līžel, panāc šurp! (*Līzele iznāk no aizskapes*).

Mikeline

Ko nu vēl! Bērns visu laiku pelavas sijājis, un
iii...

Mikelis

Nejaucies, siev! Līžel, vai tu varbūt neesi pātagu nēmusi?

Līzele

Nē, tēt. Ko tad es ar pātagu?

Mikeline

Meitenes pātagu nekāro. Liecies nu mierā, vecais.

Andrejs

(*Uzslēdies sēdus*). Jānes saimniekam bez tās vienas, — tak jau laikam gaida. (*Pieceļas, paņem vijamo nodevu un iziet*).

Mikeline

Bet tu, Miķel, nāc virtuvē un palīdzi man lielo katlu nocelt no uguns. Es viena nespēju un no tā skuķa vēl nav nekāda palīga. (*Abi prom*).

Līzele

(*Izbāž galvu caur aizkariem, apskatās visapkārt: neviena nav, tik Dāvis savā lāviņā izstiepiet un seju iespiedis pagalvī. Uz pirkstgaliem piezogas*

pie Dāvja un pieliekusies čukst:). Atdodi, ja esi nē-
mis! Aiznes tūliņ Andrejam atpakaļ!

Dāvis

Vai tu, Līzel? Jā, es paņēmu gan. *(Raud).*

Līzele

Kam tu to dariji, Dāvīt! *(Ari raud).* Man jau
bija visu laiku bail, ka tu esi vainīgs... Atdodi, at-
dodi, redzēsi, ka palīks vieglāk...

Dāvis

Še! *(Izvelk pātagu no maisiņa apakšas un pa-
sniedz Līzelei. Līzele ar to skrien uz Andreja gultu. Šai brīdī nāk iekšā Andrejs, Miķelis, Miķelene).*

Miķelis

Ak tu, kaza tāda! Sukas, nu gan sukas! *(Sie-
vai).* Redzi, tu vēl mani pirmīt aizturēji... Par to,
siev, tu tūdaļ atnesīsi manu siksnu. Ir tur pakārta
aiz skapja. Nu, Līzel, panāc šurp! Pātagu kāroji,
siksnu dabūsi.

Līzele

(Pienāk tēvam diezgan droši klāt un klusē).

Miķelene

Tad Līzele, Līzele! *(Krata galvu un iet pēc sik-
snas).*

Andrejs

Ko nu tur, Miķel, lai paliek. Bet to gan nedo-
māju... Uz Dāvī gan.

Dāvis

(Panāk uz priekšu un skaļi šņukst). Es... es...
paņēmu pātagu. Sodiet mani, ne Līzeli... *(Kā
atbalsta meklēdams piespiež galvu pie Miķelenes krū-
tīm un skaļi elsa).*

Miķelene

*(Nolāzdama gar sāniem roku ar siksnu, ar otru
pārvelk pāris reizes laipni pār Dāvja galvu).*

(Priekšskars).

Plūmes

(Pēc A. Brigaderes stāsta).

Personas:

Mildiņa, pilsētniece }
Grietiņa, laucīniece } māsīcas, apm. 12 gadu.
Dišlerene, lauku sieva.

(Nora vai pļava ar kādu koku. Uznāk Grietiņa pašausos lindrakos, postalās, rozā jaciņā, dzeltenā lakatiņā; ar resnām dzeltenām bizēm. Viņai pakal Mildiņa, zābakos ar augstiem papēžiem, bubi galviņu, modernu cepurīti; uz vienas rokas mantelis, otrā neliels saiņis. Mildiņa nosvidusi, bieži slaukās ar mutautu.

Mildiņa

Es vairs nevaru! Te tak var atsēsties?

Grietiņa

Protams, ka var. Vai tu jau tik ātri piekusi?
(Abas atsēstas zālē).

Mildiņa

Tu gan domā, ka man uz augstām abzacēm tik viegli kā tev.

Grietiņa

(Apbrīno māsīcas zābakus). Ir gan! Diez kā uz tādiem pavisam var iet? Vai Rīgā visi iet uz tādiem biedēkliem?

Mildiņa

Dāmas jau it visas, tas ir smalkākās dāmas — uz vēl daudz augstākiem.

Grietīna

Ūja, smalkas dāmas, tu tei? Kādas tās smalkās un kādas nesmalkās?

Mildīna

Tu ar' nekā nezini, itnekā. Smalkas, nu! — Feinas!

Grietīna

Bet tad viņas laikam uz kājām vien skatās?

Mildīna

Kāpēc?

Grietīna

Nu, citādi talk var pakrist.

Mildīna

Muļķīte! (*Piecelas un imitē*). Kad tāda dāma iet būmelēt, tad viņa iet lūk tā. No rīta, līdz ko piecēlusies, viņa jau ir apkopusi savu skaistumu...

Grietīna

Ko, skaistumu? Kamēr mēs lopiņus, šīs...

Mildīna

Tu ar' tik maz saproti. Pilsētā citādi nevar. Protams, kurās dāmas ir ļoti bagātas, tās iet skaistuma kabinetos, kur viņu galviņas apkopj par labu maksu. Bet kurās to nevar atļauties, tās kopj pašas.

Grietīna

Vai tad nesmukās var iztaisīties smukas?

Mildīna

Un kā vēl! Kad uzvelk uzacis tādiem foršiem bogeniem, ar īstu franču rūžu uzkrāso lūpas, bet nāgus arī nokrāso sarkamus un uzvelk laku virsū, — es tev saku, tikpat kā Havajas puķe!

Grietīna

Fui! Krāso un krāso, — kad tad nost mazgā! Kad kāda pagalam neglīta, tad varbūt jākrāsojas ar! Pag, Mildiņ, es paskatīšos, vai te vēl zied gaila pieši. (*Piecelas un ieskrien kulisēs*). Es tūlīt būšu atpakaļ.

Mildiņa

(*Sadusmojas un uzlec kājās*). Nāc atpakaļ! Es tev saku: nāc atpakaļ! Lai es te palieku viena, ko domā. Es negribu. Nāc atpakaļ.

Grietīna

(*Aiz skatuves*). Ak, kas te daudzi! Nāc šu! Un tik skaisti, tik skaisti! Es tūlīn domāju, ka te būs.

Mildiņa

(*Dusmīga apsēstas*). Gan tu redzēsi, kas būs, ja tūlīn nenāksi atpakaļ! Fui, tu tāda meitene! Atstāj mani vienu meža malā. Vai tāpēc, man bij jābrauc no Rīgas pie krusttēva?! Grieti!

Grietīna

Uhu! Man pilna sauja, pīll-na sauja! Pagaidi!

Mildiņa

(*Raudulīgā balsī*). Nāc, Grieti! Es vairs nevaru...

Grietīna

Jā, jā! (*Atskrien ar lielu pušķi gaiļa piešu*). Nu jā, bet tagad iesim tūlīt, citādi netiksim mājās.

Mildiņa

Tik tālu jāiet! Taš esot onkulis! Laiž bērņus tādu gabalu kājām. Varēja taksīti pasūtīt. Bet kas nu par nabagiem domās. Nezina vis, cik mums Rīgā grūti iet. Kad pašiem būtu tā jādzīvo, gan

tad zinātu. Kad pašam dotu tādu smagu sāni nest, tad...

Grietina

Vai tad ir tik smags? Dod šurp. Vai tas tavs?

Mildina

Kur tad mans? Tas man jānodod muižas kalpu mājā. Zini, tādas Dišlerenes meita dzīvo Rīgā. Padzirdējusi, ka es braucu, atstiepj, lai es pārvedot mātei.

Grietina

Lūk, tepat kalnā jau ir tās kalpu mājas. Tur jau Dišlerene dzīvo gan.

Mildina

Tadi cilvēki tik zina apgrūtināt. Ej nu šlepējies te ar viņu mantām. Būs jāuzmeklē viņas.

Grietina

Kādas viņas?

Mildina

Nu viņas, Dišlerenes.

Grietina

Tak tikai viena Dišlerene ir. (*Pačamda sāni*). Kas tur ir iekšā?

Mildina

Cukurs un kafija, un tad vēl laīkam plūmes.

Grietina

Plūmes? Kur tad tās tagad gadās? Plūmes, tu teici?

Mildiņa

Tu muļķīte! Domā, ka būtu kā no koka rautas. Tak žāvētas. Zinātu, cik gardas. Gandrīz tik pat labas kā šokolāde.

Grietīna

Šokolāde!

Mildiņa

Tu ar' maz laba esi ēdusi. Ka tu zinātu, ko mums Marichena kādreiz nones! Kompotu, kūkas un želē.

Grietīna

Kas tā par Marichenu?

Mildiņa

Nu, Marija, Šteinu kēkša. Tiem Šteiniem, zini, sienas vienos spieģeļos. Šteina jaunkundze ar' mana draudzene un kādreiz uzsauc mani augšā. Tad tik ir izēšanās.

Grietīna

Un plūmes ar'?

Mildiņa

Ak nē, plūmes viņa neēd, tās viņai ir par vienkāršu.

Grietīna

Bet tu tak teici, ka esot gardas.

Mildiņa

Jā, zināms, bet kungiem ir vēl daudz labākas lietas. Zini, arī tā sēdot nāvīgi karsts.

Grietīna

Jā, dzert gribas.

Mildiņa

Kad mēs ņemam pāris plūmes, tad tikpat kā nodzēries.

Grietīna

Ko? Kas? Šīs pašas?

Mildīna

Kas tur. Vai divas vairāk vai mazāk, tas tak neko neiztaisa.

Grietīna

Bet mums tak jānodod Dišlerenei. Kā tad mēs?..

Mildīna

Nu vai tad mēs paturēsim? Nodosim ar'. Un tu domā, ka viņa ko manis? Divas plūmes! Liela lieta! Vai tās tur bijušas, vai nē! Un viņas tik jauki saldenskābas! Kad tu vairs tādas dabūsi, — tu talk nekad vairs tādas nedabūsi ēst.

Grietīna

Māsiņ, labāk neņemsim.

Mildīna

Zīni, tā Dišlerenes meita ir labā vietā. Viņiem daudz vairāk nekā mums. Mēs nevaram vis pirkt sev plūmes un tādas lietas, bet viņa sūta vēl mātei. Jā, un vai viņas mātei tādu lietu vajag? Vai viņa pavisam zina, kā tādas lietas ēdamas? Skat, tādu sāini par velti neviens nenesis. (*Raisa vaļā plūmju tūtu*).

Grietīna

(*Raugās projām*).

Mildīna

(*Aizkardama māšicu*). Še, ņem un paraugi.

Grietīna

Kas tad tas ir? Es negribu. Tāds melns. Vai maz ir ēdams?

Mildina

Nu paraugi tik. Tad tu gan redzēsi, ka gribēsies vēl. Tā vajaga, visu mutē. (*leber Grietiņai klēpi plūmes*).

Grietiņa

Vai! Un nu tu redzēsi, kā atkal cieti aiztaisīsi. Redzēsi gan.

Mildina

Tu domā, ka neaiztaisīšu! Ne manīt nemanīs. Tūtas es māku taisīt. Nu, vai nav gards, ko? Bet kurš tā... Tu tik knubīni ar priekšzobiem! Bāz visu mutē uz reizi. Nu?!

Grietiņa

Ak, kas tur nu par gardumu! Līp vien.

Mildina

Bet skābs tak ir, saldenskābs. Nu kā vīns! Vai tu kādreiz vīnu esi dzērusi?

Grietiņa

Jā, saldenskābs ir gan.

Mildina

Redzēsi, tūlīn pāries slāpes. Man jau nemaz vaiirs tā negribas dzert. Un tev?

Grietiņa

Man jau ar' tā tik briesmīgi negribējās.

Mildina

Bet no vienas nekā nav. Še. Tad tik izdabūsi īsto garžu. Tā jau no sākuma nekad negribas, bet kad iegaržojas, tad tik gribas vien. Še!

Grietiņa

Nē, es vairāk negribu, tiešām negribu. Taisi tagad tūtu cieti!

Mildina

Ak, tas tak viss viens, vai vienu paņemam, vai divas. Nu jau esam ņēmušas tā kā tā.

Grietiņa

Nu tad dod vēl vienu. Bet tikai vienu.

Mildina

Ko nu dziedī! Redzi, kas par lielu tūtu! Te droši būs bijis vesels kilo. Es paņemu tagad — viens, divi, trīs, četras, piecas, sešas. Un es varu astoņas ņemt, arī nemanīs.

Grietiņa

Nāk, tur viens nāk! (*Uzlec kājās drebēdama*).
Pa krūmiem, es redzēju!

Mildina

Kur nāk?

Grietiņa

Tūlīn būs klāt. Ber tās plūmes atpakaļ tūtā!
Sien cieti! Vai, ko mēs izdarījām. (*Nospļaujas*).

Mildina

(*Arī sabijusies, steldzīgi viksta tūtu un sien to cieti*).

Dišlerene

(*Iedama garām*). Labdien, bērni!

Grietiņa

(*Drebēdama*). Labdien, Dišleru māt! Še lūk...

Dišlerene

Ak, Grietiņa! Ko tad jūs abas te?

Grietiņa

Mēs... Es... Tā ir māsīca Milda no Rīgas, nu, Rūtiņu meita. Aizvakar atbrauca uz Kaltiņiem.

Un tad jūsu meita Rīgā iedevusi... atvest kukuļam šo saiņi. (*Nem to no Mildiņas, kura ne dzīva, ne mirusi*). Nesām to jums.

Dišlerene

(*Saņemdama saiņi*). Paldies, paldies, meitiņas! Redziet, ka mani Rīgā ar' iedomā. Ak tā ir Rūtiņu meitene, tava māsiņa? Skaista meitene — kā jau pilsētniece. Nu, kā tad Rūtiņiem iet pa Rīgu?

Mildiņa

(*Klusi*). Nekas.

Dišlerene

Te man kabatā... Bodnieks iedeva. Še jums pa konfektei par nešanu.

Grietīņa

Paldies, Dišleru māt, mēs negribam. Nesiet dēla dēlam, tas jums mājās gaida.

Mildiņa

Es vispār saldumus neēdu, tie zobus maitājot.

Dišlerene

Nu, kad nē — nē. Labu jau vien gribēju. Tad paldies, meitiņas. Tu pasveicini Rīgā no manis savu tēvu un māti. Savai meitai rakstīšu grāmatu, tad labdienas pie tās pašas reizes. Paldies, paldies. (*Lēnām aiziet ar saiņi*).

Grietīņa

(*Guļ uz mutes, iekērusi rokas zālē, un šņukst*).

Mildiņa

(*Piecelas, noskatās Dišlerenei pakal*). Grietiņ!

Grietīņa

Ej nost, ej nost! Ka es to būtu zinājusi!

Mildina

Ko tu, ko tu?! (*Pēkšņi saprot un arī sāk snukstēt, aizsegusi plaukstām acis*).

Grietiņa

(*Uzceļas, juzdamās stiprāka par māsīcu, apker to un mierina*). Tā ko mēs — nekad, nekad — vairs nedarīsim!

Mildina

Nē, nē, nekad!

Grietiņa

Cīk man mutē nelaba garža! (*Spļaudās*).

Mildina

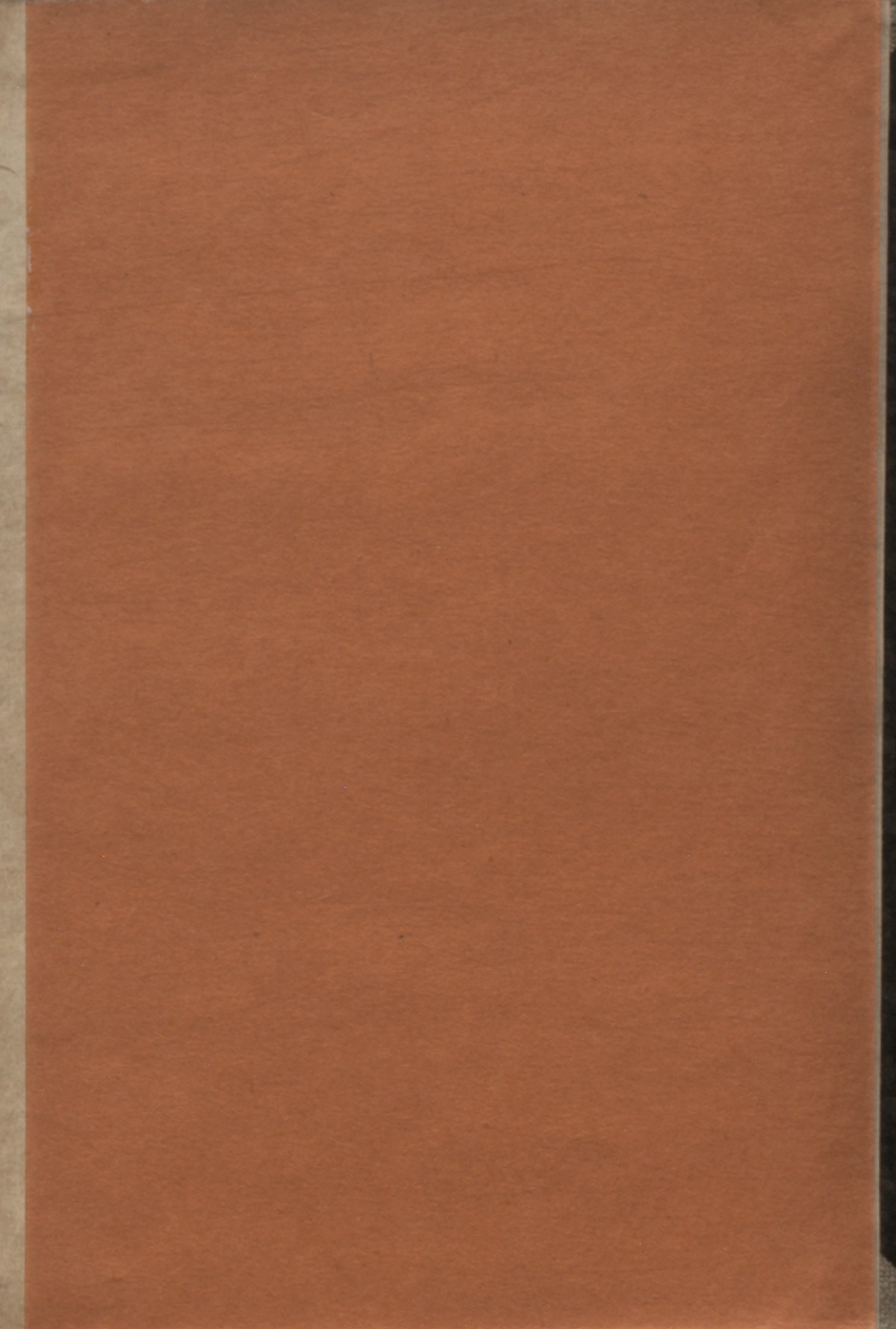
Rokas līp! Būtu jānomazgā.

Grietiņa

Jā, iesim — Še nav tālu upīte. Man tā gribas dzert tīra ūdens. Tīra, auksta ūdens!

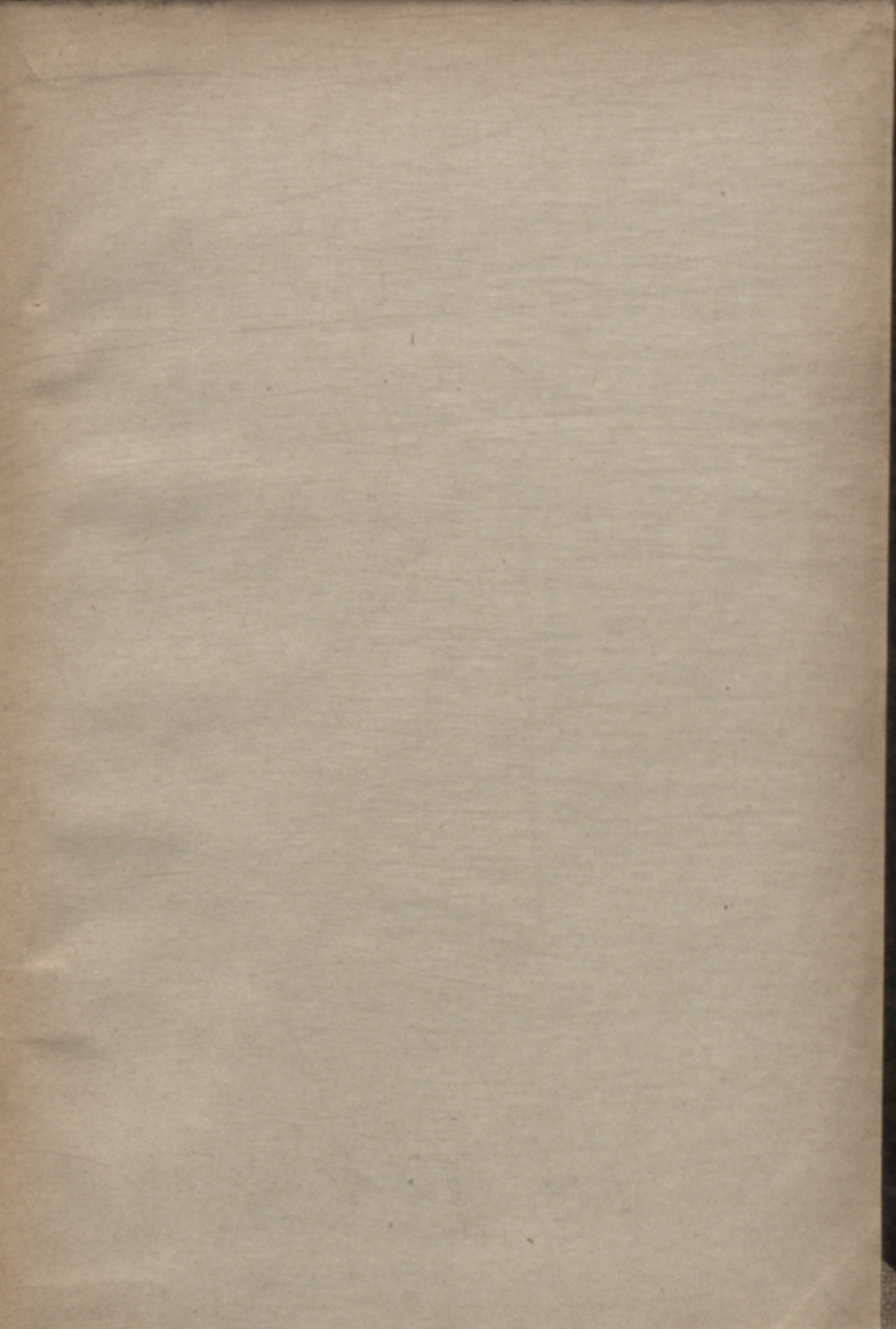
(Priekšskars).

17. Nov. 1933

Le 9984

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0310045716